

Virág Barnabás:

Maastricht „upgrade”: új kritériumokkal a sikeres eurocsatlakozásért

Európa 2019-ben ünnepelte az euro bevezetésének 20. évfordulóját. Hosszú elemzés helyett az eddigi eredményeket érdemes röviden az eredeti célok mentén összegezni. Az euro és az azt megalapozó maastrichti szerződés létrejötte mögött két stratégiai cél állt. Egyrészt a berlini fal leomlása utáni történelmi pillanatokban tovább mélyíteni és új szintre emelni az európai integráció folyamatát, másrészt az erős európai gazdaságra építve egy olyan új pénz létrehozása, mely a globális térben idővel az amerikai dollárhoz hasonló jelentőséggel képes megjelenni.

20 év távlatában kijelenthetjük, hogy ezen célok eddig nem, vagy csak részben teljesültek. Az eurót a kezdeti 12 tagország helyett immár 19 használja, azonban az eurozóna súlya a világban folyamatosan csökken. Bár az euro, mint fizetőeszköz társadalmi elfogadottsága magas, azonban integráció helyett gazdasági kérdésekben (is) Európát egyre nagyobb megosztottság jellemzi (észak-déli és kelet-nyugati irányban egyaránt). Az euro bevezetéséből származó előnyök és költségek közel sem egyenletesen oszlottak meg. Miközben az alacsonyabb fejlettség mellett az eurozónához csatlakozó országok közül csak néhányan (Szlovákia és Észtország) voltak képesek felzárkózási pályájuk folytatására, addig több esetben a konvergencia lassulása és megállása, sőt divergencia (pl. Görögország) volt megfigyelhető. Természetesen a fejlődési pályákat leginkább az alkalmazott gazdaságpolitikák minősége határozta meg, azonban egyre több eredmény támasztja alá, hogy válságkörnyezetben az önálló monetáris politika feladásának is komoly hatása lehetett a gazdasági növekedésre.

Közben a világ vezető devizája változatlanul az amerikai dollár maradt. Az eurót a 2011-2012-es eurozóna válság mélypontján már-már a megszűnés fenyegette. A legrosszabb forgatókönyvet végül sikerült elhárítani, azonban az euro részesedése a pénzügyi tranzakciókban vagy épp a világ jegybankjainak tartalékaiban alig változott a 20 évvel ezelőtti állapotokhoz képest.

Általános vélemény, hogy az euro messze nem befejezett projekt. Komoly reformokra lesz még szükség. Az is nyilvánvalóvá vált, hogy az eredeti maastrichti – ún. nominális – konvergenciakritériumok önmagukban nem voltak képesek biztosítani az eurozóna stabil működését. Az első két évtizednél sikeresebb európai jövő érdekében két megoldási lehetőség, illetve ezek kombinációja állhat korunk döntéshozói előtt.

Az első megoldás az eurozóna mély intézményi reformja, amely folyamat végén a fiskális unió vagy legalábbis egy azzal egyenértékű, válságkörnyezetben pénzügyi és reálgazdasági stabilizációra használható kapacitás kialakítása áll. Az elmúlt években ezirányban történtek lépések. Számos kritikus területen – pl. makrogazdasági egyensúlytalanságok monitorozása, válságkezelő alap felállítása, bank- és tőkepiaci unió előkészítése – történt előrelépés, azonban a folyamat rendkívül lassan halad. Nem véletlenül. A kritikus pont minden esetben a felmerülő kockázatok és költségek megosztása, és ezen keresztül a fiskális szuverenitás részleges vagy teljes feladásának kérdése. E tekintetben a közeli jövőben aligha lesz megoldás. (A fiskális unió kialakításának problémáit részletesen

mutatja be Matolcsy György: Az amerikai birodalom és az európai álom című, a közel múltban angolul megjelent könyve is).

Fiskális kapacitás hiányában a második megoldás a csatlakozási kritériumok újragondolása lehet. Olyan új kritériumrendszert kell kialakítani, ami a fenntartható nominális – kamat- és inflációs – konvergencia mellett képes értékelni az újonnan belépő országok reálgazdasági érettséget és alkalmazkodási képességet, a pénzügyi ciklusok harmonizáltságát, valamint a gazdaságpolitikai mozgásteret is. Ezen kritériumok megfelelő szintje mellett biztosítható, hogy a közös pénzt használó országok a lehető legközelebb kerüljenek az optimális valutaövezetek feltételrendszeréhez.

A jelenleg gyorsan növekvő közép-kelet-európai országok számára a végső cél a fenntartható felzárkózási pálya megőrzése. Ezen az úton az euro bevezetése egy fontos mérföldkő és nem a végállomás. A jelenlegi tagországok és a még az euro bevezetése előtt álló gazdaságok között kölcsönösen előnyös (win-win) belépést biztosító feltételek kialakítására kell törekedni. Olyan új kritériumrendszer mellett érdemes csatlakozni, amely egyszerre képes biztosítani a csatlakozás előtt álló országok fejlődési pályájának fennmaradását és azt, hogy az új tagországok ne jelenthessék jövőbeli válságok forrását. A maastrichti szerződés aláírásának 30. évfordulójához közeledve ideje lesz a csatlakozási kritériumokat is 21. századi elvárásoknak megfelelően újragondolni.

„Szerkesztett formában megjelent a Növekedés.hu oldalon 2020. január 14-én.”